

פרשת תולדות – ראשון

(טו) ואלה תולדות יצחק בן יט ואלין תולדת יצחק, אברהם אברהם הוליד את-יצחק:

ט"ז ◀ ואלה תולדות יצחק. יעקב ועשו האומרים בפרשה: אברהם הוליד את יצחק. לאחר שקרא הקדוש ברוך הוא שמו אברהם אחר כך הוליד את יצחק. דבר אחר על ידי שכתב הכתוב יצחק בן אברהם הוזהר לומר אברהם הוליד את יצחק לפי שהיו ליצני הדור אומרים מאבימלך נתעברה שרה שהרי כמה שנים שהתה עם אברהם ולא נתעברה הימנו מה נעשה הקדוש ברוך הוא צר קלסתר פניו של יצחק דומה לאברהם והעידו הכל אברהם הוליד את יצחק וזהו שכתב כאן יצחק בן אברהם היה שהרי עדות יש שאברהם הוליד את יצחק:

(כ) ויהי יצחק בן-ארבעים שנה ברחלו את-רבקה בת-בתואל הארמי מפדן ארם אחות לבן הארמי לו לאשה:

ט"ח ◀ בן ארבעים שנה. שהרי כשבא אברהם מהר המזריה נתבשר שנולדה רבקה ויצחק היה בן שלשים ושבע שנה שהרי בו בפרק מתה שרה ומשנולד יצחק עד העקדה שמתה שרה שלשים ושבע שנה ובת תשעים היתה כשנולד יצחק ובת קכ"ז כשמתה שנאמר ויהיו חיי שרה וגו' הרי ליצחק שלשים ושבע שנים ובו בפרק נולדה רבקה המתין לה עד שתהא ראויה לביאה שלש שנים ונשאה: בת בתואל מפדן ארם אחות לבן. וכי עדין לא נכתב שהיא בת בתואל ואחות לבן ומפדן ארם אלא להגיד שבכה שהיתה בת רשע ואחות רשע ומקומה אנשי רשע ולא למדה ממעשיהם: מפדן ארם. על שם ששני ארם היו ארם נהרים וארם צובה קורא אותו פדן לשון צמד בקר תרגום פדן תורין ויש פותרין פדן ארם כמו שדה ארם שבלשון ישמעאל קורין לשדה פדן:

(כא) ויעתר יצחק ליהוה לנכח אשתו כי עקרה הוא ויעתר לו יהוה ונתת רבקה אשתו:

ט"ט ◀ ויעתר. הרבה והפציר בתפלה: ויעתר לו. נתפצר ונתפסס ונתפתה לו ואמר אני כל לשון עתר לשון הפצרה ורבויה הוא וכן ועתר ענן הקטורת מרבית עלית העשן וכן והעתרתם עלי דבריהם וכן ונערתות נשיקות שונא דומות למרובות והם למשא אנקרישר"א בלע"ז: לנכח אשתו. זה עומד בזוית זו ומתפלל וזה עומדת בזוית זו ומתפללת: ויעתר לו. ולא לה שאין דומה תפלת צדיק בן רשע לתפלת צדיק בן צדיק לפיכך לו ולא לה:

(כב) ויתרצו הבנים בקרבה ותאמר אביהם למה זה אנכי ותלך לדרש את יהוה:

י ◀ ויתרצו. על בן המקרא הזה אומר דרשני שסתם מה היא רציצה זו וכתב אם בן למה זה אנכי. רבותנו דרשוהו לשון רצה כשהיתה עוברת על פתחי תורה של שם ועבר יעקב רץ ומפרסס לצאת עוברת על פתחי עבודת אלילים עשו מפרסס לצאת. דבר אחר מתורצצים זה עם זה ומריבים בנחלת שני עולמות: ותאמר אם בן. גדול צער העבור: למה זה אנכי. מתאנה ומתפללת על הריון: ותלך לדרש. לבית מדרשו של שם: לדרש את ה'. שייך לה מה תהא בסופה:

(כג) ויאמר יהוה לה שני גייה בבטןך ושני לאמים ממעיך יפרדו ולאם מלאם יאמין ורב יעבד צעיר:

י"א ◀ ויאמר ה' לה. על ידי שליח לשם נאמר ברוח הקדש והוא אמר לה: שני גוים בבטןך. גייה כתיב כמו גאים אלו אנטונינוס ורבי שלא פסקו מעל שלחנם לא צנון ולא חזרת לא בימות החמה ולא בימות הגשמים: ושני לאמים. אין לאום אלא מלכות: ממעיך יפרדו. מן המעים הם נפרדים זה לרשעו וזה לתומו: מלאם יאמין. לא ישוו בגדלה כשזה קם זה נופל וכן הוא אומר אמלאה החרבה לא נתמלאה צור אלא מחורבנה של ירושלים:

(כד) וימלאו ימיה ללדת והנה תומם בבטנה:

י"ב ◀ וימלאו ימיה. אבל בתוך כתיב ויהי בעת לדתה. שלא מלאו ימיה כי לשבעה חדשים ילדתם: והנה תומם. חסר. ובתוך תאומים מלא לפי ששניהם צדיקים אבל כאן אחד צדיק ואחד רשע:

(כה) ויצא הראשון אדמוני כלו באדרת שער ויקראו שמו עשו:

י"ג ◀ אדמוני. סימן הוא שיהא שופך דמים: כלו באדרת שער. מלא שער כטלית של צמר המלאה שער מלוקי"א בלע"ז: ויקראו שמו עשו. הכל קראו לו בן לפי שהיה נעשה ונגמר בשערו כבן שנים הרבה:

(כו) ואחרי-כן יצא אחיו וידו אחות יעקב עשו ויקרא שמו יעקב ויצחק בן-ששים שנה בלדת אתם:

י"ד ◀ ואחרי בן יצא אחיו וגו'. שמעתי מדרש אגדה הדורשו לפי פשוטו בדין היה אחוז בו לעכבו. יעקב נוצר מטפה ראשונה ועשו מן השניה צא ולמד משפופרת שפיה קצרה תן בה שתי אבנים זו תחת זו הנכנסת ראשונה תצא אחרונה והנכנסת אחרונה תצא ראשונה נמצא עשו הנוצר באחרונה יצא ראשון ויעקב שנוצר ראשונה יצא אחרון ויעקב בא לעכבו שיהא ראשון ללידה כראשון ליצירה ופטור את רחמה ויטול את הבכורה מן הדין: בעקב עשו. סימן שאין זה מספיק לגמור מלכותו עד שזה עומד ונוטלה הימנו: ויקרא שמו יעקב. הקדוש ברוך הוא (אמר אתם קריתון לכדורכם שם אף אני אקרא לבני בכורי שם הדיא הוא דכתיב ויקרא שמו יעקב). דבר אחר אביו קרא לו יעקב על שם אחיזת העקב: בן ששים שנה. עשר שנים משנשאה עד שנעשית בת שלש עשרה שנה וראויה להריון ועשר שנים הללו צפה והמתין לה כמו שעשה אביו לשרה כיון שלא נתעברה ידע שהיא עקרה והתפלל עליה ושפחה לא רצה לשא לפי שנתקדש בהר המזריה להיות עולה תמימה:

(כז) ויגדלו הנערים ויהי עשו איש ידע ציד איש שדה ויעקב איש תם ישב אהלים:

ט"ז ◀ ויגדלו הנערים ויהי עשו. כל זמן שהיו קטנים לא היו נפרים במעשיהם ואין אדם מדקדק בהם מה טיבם כיון שנעשו בני שלש עשרה שנה זה פרש לבתי מדרשות וזה פרש לעבודת אלילים: ידע ציד. לצוד ולרמות את אביו בפיו ושואלו אבא היאך מעשירין את המלח ואת התבן כסבור אביו שהוא מדקדק במצות: איש שדה. כמשעמו אדם בטל וצודה בקשתו חיות ועופות: תם. אינו בקי בכל אלה אלא כלבו בן פיו מי שאינו חריף לרמות קרוי תם: ישב אהלים. אהלו של שם ואהלו של עבר:

(כח) ויאהב יצחק את-עשו כי-ציד בפו ורבקה אהבת את-יעקב:

י"ה ◀ בפיו. כתרגומו בפיו של יצחק. ומדרשו בפיו של עשו שהיה צד אותו ומרמהו בדבריו:

(כט) ויזד יעקב ויזד ויבא עשו מן-השדה והוא עיף:

י"ז ◀ ויזד. לשון בשול כתרגומו: והוא עיף. ברציחה כמה דתימא כי עיפה נפשי להורגים:

(ל) ויאמר יעקב מכרה כיום את-בכרתך לי:

י"ח ◀ מכרה כיום. כתרגומו כיום דילקין כיום שהוא ברוך כך מכור לי מכירה ברוכה: בכרתך. לפי שהעבודה בבכורות אמר יעקב אין רשע זה כדאי שיקריב להקדוש ברוך הוא:

(לא) ויאמר עשו הנה אנכי הולך למות ולמה-זה לי בכרה:

י"ט ◀ הנה אנכי הולך למות. (מתנודת והולכת היא הבכורה שלא יתא כל עת העבודה בבכורות כי שקט לוי יטול אותה. ועוד) אמר עשו מה טובה של עבודה זו אמר לו כמה אזהרות ועונשין ומיתות תלוין בה כאותה ששינו אלו הן שבמיטה שתניין וכן ופרועי ראש אמר אני הולך למות על ידה אם בן מה חפץ לי בה:

(לב) ויאמר יעקב השבעה לי כיום וישבע את-בכרתו ליעקב:

(לג) ויאמר יעקב השבעה לי כיום וישבע את-בכרתו ליעקב:

(לד) ויעקב נתן לעשו לחם ונזיר עדשים ואכל וישת ויקם וילך ויבז עשו את-הבכרה: פ

י"ז ◀ ויבז עשו. העיד הכתוב על רשעו שבזה עבודתו של מקום:

י"ז ◀ ויבז עשו. העיד הכתוב על רשעו שבזה עבודתו של מקום: